

limpar a terra» (a Alandroal, *RLus.* iv, 75), per més que no fóra prudent d'assegurar res amb una dada isolada i llunyana, i Leite de Vasconcelos, va bastant a les palpentes, a la recerca d'una altra etimologia, més aviat vaga.

*Estirs*, V. *esters* *Estirs* 'xarxa', V. *tirar* *Estisorada*, *estisorar*, *estisorejar*, *estisores*, *estisorettes*, V. *tisores* *Estitlet*, V. *tiilla* (TÍTOL) *Estiillar-se*, *estitllat*, V. *estela* *Estiix* (*AlcM*): però tenint en compte que *estic* és el mateix i té visible etimologia, ¿ja és ben segur que no es tracta d'un *estich* mal llegit?

ESTIU, del ll. AESTIVUM (TEMPUS) '(estació estiuena', derivat d'AESTAS, -ATIS, 'estiu'. □ 1.<sup>a</sup> doc.: orígens (Jaume I, Lull).

«Si som en *stiu*, adoncs és temps de sentir calor» (*Blanq.*, *NCl.* i, 161.11); «lo temps de *estiu* és per calt e per sec», «és lo foc escalfant, si mateix e altre, pus fortment en *estiu* que en ivern» (*Merav.*, O. C. i, 138, 113). Ha estat un mot de totes les èpoques i de tot el territori lingüístic, sense variants en la llengua literària, encara que estigui modernament tan estesa la pronúncia *istiu*; i els escr. Renaix. no vacil·laren a mantenir la de sempre: «Tal un racer de roures montanyesos, / en temps d'*estiu* pel llenyatayre encesos, / de l'huracà al ruflet devorador, / fa ressonat --- / aspre gemec d'un petit món que 's mor», *Atl.* i (26) encara que Verdguer respecti la forma vulgar en la dita folklòrica: «l'estiverola diu --- tot *istiu*, tot *istiu*» (*Folkll.*, 12) i Coromines en la cançó popular: «cantaven una cançó catalana fresca i dolça: L'airet de matinada / del ric *istiu* / replega la rosada / que llença el riu», *Presons Im.* i (O. C., 849).

Verament la pronúncia *istiu*, que es troba més o menys en tots els dominis dialectals, és absolutament general en la llengua parlada a Barcelona i català central, tant que hi hagué alguna vacil·lació en els últims cent anys —en alguns escriptors del grup de *L'Avenç*, o en la represa de la prosa narrativa dels anys 50— sobre si convenia rendir-s'hi, però sens dubte amb raó s'ha preferit posar-li sordina (cf. *LleuresC*, 99); lluny del cap-i-casal no hi ha gaire diferència, si bé en comarques llunyanes es constata que hi ha més gent que guarda la variant clàssica, fins en l'ús familiar; però fins a comarques extremes se sent també amb *i*-ací i allà: a l'Alt Pallars anoto *estiu* a Àreu, a Farrera i a Rialb de Noguera («raiers n'hi ha pocs ara, per les aigües primes d'*estiu*», 1959), però *istiu* en els pobles més alts (Tor, Tavascan, 1932-4); *estiu* en el Priorat (Cabassers, 1934), a Mallorca l'ús també vacilla un poc en això, i aquest és un dels mots on no és unànime l'ús de l'article oral *es*: al Port d'Andratx reconeixien com a corrents tant *l'estiu* com *s'estiu*, a Alaró deien «ho faríem *en s'estiu*, però ara ---» (1963-4). Notem que *estiuwet dæ St. Marti* és molt més general que la pronúncia *estiu*.

*Estivada* 'pasturatge d'estiu'; a la Vall de Camprodon especialment els camps de sègol a mitja muntanya als quals duien el bestiar perquè els femés: 60

abundós com a genèric, *Les Estivades del Morral*, *les E. del Bac*, etc., veg. la monografia toponímica Amigó-Pascual, n.º 1220, 432, etc. Amb el mateix valor s'havia dit molt +*estiva*, encara molt abundant a l'alta Ribagorça com a genèric top., i ja documentat en escriptures dels Ss. x-xii: des de l'any 906, en una d'Ovarra (Serrano S., *Not. Doc. Hi. Rib.*, 225); un altre referent a Senyiu, p. p. el P. Fita (*Bol. R. Ac. Hist.* iv, 225), etc.; el nom d'*Estiula* (Sant Marc d'~), en l'Alt Ripollès és probable que surti d'un diminutiu d'això, \*AESTIVŪLA, en país de vastos i frescals pasturatges.

En altres accepcions els antics *estivar*, *estivada*, avui gairebé pertot han estat reemplaçats per *estiuar*, *estiuada*: «en aquella masia (abandonada) hi vol anar a *estiwá* l'amic T.», Llanera de Solsonès (1964); en aquest sentit ciutadà, almenys en les ciutats del cat. or. i el mall., la forma allargada *estiuajar* (c. l'a. 1900, *DBal.*; Bna., 1918; *AlcM*), i el postverbal *estiuèig* (Pous i Pagès; «una terrassa d'una finca d'*estiuèig* al Terreno o a Portopí», GCortès, *IdOr.* viii, 91), *estiuèjant* (Ruyra), però a València més aviat *estiuar* i *estiuant* («Els Viveros són casetes d'*estiuans*», Gandia, 1962). *Estiuenc*. *Estiuatge*. *Estiuader*. *Estiuet*: l'*estiuet de Sant Martí* [Belv. 1803]: «l'---, ab ses matinades boyroses, son sol resplandent, és la temporada preferida pels cassadors», Bosch de la Tr. (*Recorts d'un e.*, 116). *Estiuor*. *Estiuació*.

*Estival* adj. [1629]; m. 'espècie de bota alta de cuir, usada sobretot per cavalcar' [1335], i molta documentació des de docs. de 1345, 1366 (*DAG.*, *AlcM*), així com en JoMartorell i ja en Eiximenis: «per al patge deu haver un rocí --- deu portar jupó e manto --- après haja caperó e *estivals* ab esperons» (*Regiment*, § 279), «totes sabates, empenes, borseguins, *estivals*, avarques e tota e qualsevol obra feta de cuyram», doc. de les Drassanes, de 1481 (Moliné, ed. del *Consolat*, p. 232).

És paraula romànica internacional, que no es veu cap raó per creure manllevada de l'italià, car n'hi ha més dades i més antigues en les altres llengües germanes (en it. només se'n citen des del S. xv): en fr. ant. *estivel*, -val, existia des de l'Alta Edat Mitjana, des d'on passà a la major part de les llengües germàniques, continentals i escandinaves, en particular al. *stiefel* (*stival* a-al. mj., normal des del S. xiv, però ja algun cop en el S. xi); oc. ant. *estival*; it. *stivale* [S. xv, i segurament abans], que ha restat més viu que en les altres llengües romàniques; cast. ant. *estival* [c. 1300 i força usat, sobretot en textos aragonesos però també de Castella, en els Ss. xiv-xvi, després s'antiquà]. Prenué nom de l'ús que se'n feia sobretot a l'estiu, per muntar a cavall i quan no hi ha fang, com a calçat lleuger (veg. Kluge, APrati, i DCEC). *Estivalat* [JoEsteve].

*Estiverol* («fringilla», 1575, OPou, *TbPu.*, 44); modernament *estiverola*, ens certifiquen dos poetes molt entesos en moixons, Verdguer (veg. supra) i J. M. de Sagarra: «Sou, Adelais, *estivarola* clara ---» (*Comte Arnau*, p. 43).